

HISTORISCHE ROUTE

VERDUN

**HET SLAGVELD
EN DE OMSTREKEN**

Aad Spanjaard

Inhoud

Inleiding	9
Het voorspel	11
Oorlogsstemming in Europa	11
Engeland	11
Frankrijk	12
Duitsland	12
Oostenrijk-Hongarije	13
Rusland	13
De ententes	14
De Balkanoorlogen	14
De bewapeningswedloop	15
De aanslag	15
De Eerste Wereldoorlog breekt uit	17
De oorlogsverklaringen	17
Het Schlieffenplan	18
De aanpassingen	19
De Duitse aanval	20
De Britten arriveren	22
De misrekening	23
Generaal Joffre	23
Parijs gered	24
De machtswisseling	25
De val van Antwerpen	25
Het Oostfront	26
De gevechten in Galicië	26
De Britten bij Ieper	27
Het jaar 1915	28
De aanloop naar de slag van Verdun	30
De vesting Verdun	30
De verwaarlozing	31
Het Duitse plan	32
De Duitse voorbereidingen	33
De geheimhouding	34
De troepen worden in stelling gebracht	34
Frankrijk door het oog van de naald	35

Het Duitse offensief	36
De eerste Duitse aanval	36
Bois des Caures valt	37
De toestand wordt kritiek	40
De tweede linie valt	41
Fort de Douaumont valt	42
Pétain neemt het over	43
La Voie Sacrée	44
De aanval stopt	45
De hel van Verdun	46
Duits moreel op dieptepunt	47
De Slag om de Flanken	49
De aanval op de flanken	49
De eerste aanval op de Mort-Homme	49
De rechtermaasoever	51
De Duitse reorganisatie	52
De aanvallen op de Mort-Homme gaan door	52
Côte 304 aangevallen	53
Heuvel 265 in Duitse handen	54
De Mort-Homme weer helemaal in Franse handen	54
Heuvel 304 valt	55
Pétain vervangen	56
Explosie in Fort de Douaumont	57
Mangin valt in ongenade	58
Het tweede Duitse offensief	60
Fort de Vaux valt	60
De Duitse aanval op Fort Souville	62
Crisis aan het Franse front	63
De crisis bezworen	64
Tweede Duitse aanval op Fort Souville	65
Laatste Duitse aanval op Fort Souville	66
Von Falkenhayn wordt vervangen	67
De Fransen bereiden een nieuw offensief voor	68
Het Franse offensief	69
De Duitsers worden teruggedreven	70
Fort de Vaux weer in Franse handen	70
Het laatste Franse offensief	71
De oorlog gaat door	72

Inhoud

De Slag om Verdun in chronologische volgorde	74
Februari	74
Maart	74
April	74
Mei	74
Juni	75
Juli	75
Augustus	75
September	75
Oktober	75
November	75
December	76
Verliezen in de Slag om Verdun	77
Verdun vandaag	78
<i>Geschiedenis van Verdun</i>	78
De stad Verdun	78
Karel de Grote	78
Verdun als vestingstad	79
<i>Bezienswaardigheden in Verdun</i>	79
Tour Chaussée	79
Monument voor de gevallenen	81
La Defense	82
Monument à la Victoire	82
Citadelle Souterraine	83
Carrefour des Maréchaux	84
Militaire begraafplaats Faubourg Pavé	85
Andere bezienswaardigheden	85
Het slagveld	87
<i>Het slagveld ten oosten van de Maas</i>	87
Fort de Vaux	89
Monument de Lion	91
Monument Maginot	92
Mémorial de Verdun	92
Chapelle de Fleury	94
Fort de Douaumont	95
Ossuaire de Douaumont	97
Tranchée des Baionettes	100

HISTORISCHE ROUTE VERDUN

Ouvrage de Thiaumont /Ouvrage de Froideterre/ Abrie des Quatre Cheminées/Commandopost 118 en 119/ La Poudrière	101
Beaumont	102
Bois des Caures	102
<i>Het slagveld ten westen van de Maas</i>	103
Mort-Homme	103
Côte 304	105
Montfaucon	105
Butte de Vauquois	107
Voie Sacrée	108
<i>Het slagveld ten zuiden van Verdun</i>	109
Les Eparges	109
Saint-Mihiel	110
Butte de Montsec	111
Fort de Liouville	111
Fort de Troyon	111
Thiaucourt	111
Forten en ouvrages	113
Register	117

Inleiding

Nadat in augustus 1914 de Eerste Wereldoorlog was uitgebroken was de algemene gedachte, dat de oorlog vóór Kerstmis van dat jaar wel voorbij zou zijn. Echter, nadat de Duitsers bij de Marne waren tegengehouden ontstond er een uitputtingsslag vanuit de loopgraven. Beide kampen hadden zich ingegraven en waren niet van plan te wijken. Deze uitzichtloze situatie kwam op haar hoogtepunt bij de slag bij Verdun. Deze veldslag wordt wel de grootste slag uit de wereldgeschiedenis genoemd.

Nooit eerder werd er met inzet van zoveel mensen, zo langdurig strijd geleverd op zo'n beperkt grondgebied. De slag bij Verdun, die woedde van 21 februari 1916 tot 19 december 1916, eiste naar schatting meer dan 700.000 slachtoffers (doden, gewonden en vermisten) op een slagveld nauwelijks groter dan enkele tientallen vierkante kilometers.

Voor deze absurde verliezen is uit strategisch oogpunt gezien geen enkele rechtvaardiging te vinden. De Slag bij Verdun is het symbool geworden van de verschrikkingen van de Eerste Wereldoorlog, van de zinloze slachtpartijen, de eindeloze opoffering van mensenlevens in de strijd om een paar vierkante kilometer grond.

Duitse aanval op een Franse stelling bij Verdun

Bij een bezoek aan het voormalige slagveld is de absurditeit van deze oorlog nog steeds beklemmend aanwezig. Maar zijn wij nog in staat ons een voorstelling te maken van die absurditeit? Wat kunnen wij ons nog voorstellen bij het enthousiasme waarmee honderdduizenden jonge mannen aan beide zijden de oorlog introkken? Het is nauwelijks te bevatten welke gruwelen diezelfde jonge mannen moesten ontberen op het slagveld, rondkruipend in de modder en de drek onder bijna voortdurende beschietingen, zonder voldoende eten, drinken en beschutting tegen regen en kou, zonder uitzicht en zonder enig houvast. Met recht een hel: de Hel van Verdun.

Het verhaal van de Slag bij Verdun maakt die verschrikkingen en de zinloosheid van de loopgravenoorlog onweerlegbaar duidelijk. Het relaas van de vleesmolen van Verdun, waarin de mens tot moes werd vernalen door de artillerie zonder dat er ook maar een enkele strategische rechtvaardiging voor was te bedenken, mag niet worden vergeten. Een bezoek aan de plaatsen waar deze verschrikkingen hebben plaatsgevonden is dan ook een 'must' voor iedereen die een luisterend oor heeft voor de stemmen uit het verleden.

Het voorspel

ORLOGSSTEMMING IN EUROPA

Europa werd aan het eind van de negentiende eeuw en het begin van de twintigste eeuw gekenmerkt door optimisme met betrekking tot de economische en sociale vooruitgang. Het imperialisme werd als ultiem doel gezien en leidde tot kolonialisme en nationalisme. De 'belle époque'-maatschappij leek bezeten door slechts één ideologie: die van het materialisme. Vele politieke beslissingen waren gebaseerd op het streven naar hogere omzetten, nieuwe afzetmarkten, kartelvorming, marktbeheersing, marktverdeling, enz. Deze sfeer werkte ook door bij de militairen. Er werden plannen gesmeed om langgekoesterde idealen ten uitvoer te brengen. Politici, al of niet gebonden door een parlementaire democratie, wilden voor de militairen niet onderdoen. Men wakkerde nationalistische gevoelens aan en verketterde alles wat niet in het eigen straatje te pas kwam. De invloed van kranten was heel groot. De burger was gefascineerd door het cijfermateriaal dat de statistici aandroegen: steenkool- en staalproductie, tonnage van schepen, sterkte van legers, bevolkingsgroei – stuk voor stuk elementen waarmee de kleine burger dagelijks werd geconfronteerd en waardoor zijn patriotisme werd aangewakkerd.

Verschillende landen in Europa waren aan het begin van de twintigste eeuw op het toppunt van hun macht. Met name Frankrijk en Engeland hadden grote kolonies in Azië en Afrika. Andere grote naties in Europa hadden die kolonies niet en voelden zich daardoor achtergesteld.

ENGELAND

Engeland bezat rond 1900 enorm veel koloniën en wenste deze positie te behouden en waar mogelijk nog uit te breiden. Landen als Duitsland en Rusland, die op dit gebied concurrenten waren, werden door Engeland gewantwoord. Duitsland bezat inmiddels een groter en sterker leger dan Engeland en was bezig een sterke marine op te bouwen. Rusland was weliswaar op militair gebied verzwakt door diverse oorlogen, maar zat Engeland dwars in het koloniseren van delen van Azië (China, Afghanistan en Perzië).

FRANKRIJK

In de eerste helft van de 19^e eeuw was Frankrijk de sterkste natie op het Europese vasteland. Pruisen, onder leiding van Otto von Bismarck, was een sterke staat in opkomst en wenste ook een belangrijke plaats in Europa in te nemen. Een opvolgingskwesitie, die betrekking had op de Spaanse troon leidde tot een hevig conflict tussen Frankrijk en Pruisen. Frankrijk greep naar de wapenen en verklaarde Pruisen de oorlog. Na een aantal nederlagen werd Frankrijk definitief verslagen bij Sedan en werd Parijs bezet. Er werd een vrede gesloten, waarbij werd bepaald dat Frankrijk een oorlogsschatting moest betalen, een bezettingsleger moest accepteren en Elzas-Lotharingen af moest staan. Frankrijk herstelde zich van de verloren oorlog van 1871, maar bleef revanchegedachten koesteren voor de nederlaag bij Sedan en het verloren gaan van Elzas-Lotharingen. Na 1875 werd het Franse leger op grootscheepse wijze gereorganiseerd. Langs de Franse oostgrens werd een sterke fortengordel aangelegd tussen Verdun en Toul en tussen Epinal en Belfort. In Duitsland werd deze herbewapening met grote zorg aangezien.

DUITSLAND

Na de Frans-Pruisische oorlog verenigden de Zuid-Duitse vorsten zich in de Spiegelzaal van het paleis van Versailles met de Noord-Duitse Bond, waarvan Pruisen de belangrijkste vertegenwoordiger was en werd het Tweede Duitse Rijk gesticht. Koning Wilhelm I van Pruisen werd als Duitse keizer erkend. De suprematie op het Europese continent ging van Frankrijk over op het nieuwgestichte Duitse Rijk onder rijkskanselier Von Bismarck. Ter consolidatie van deze positie sloot Duitsland in 1873 een verbond met Oostenrijk-Hongarije en Rusland, de Driekeizerbond. Omdat Oostenrijk-Hongarije en Rusland tegenstrijdige belangen hadden op de Balkan was deze bond geen lang leven beschoren. In 1887 verliet Rusland de Driekeizerbond. Het nieuwbakken Duitsland had maar enkele koloniën. Deze waren echter in vergelijking met de Franse en Engelse koloniën van nul en generlei waarde. Omdat de Duitse industrie al vóór 1900 groter was dan de Engelse industrie, maar Duitsland geen uitgebreide koloniën had voor het leveren van grondstoffen en luxe producten werd de groei van Duitsland als natie ernstig belemmerd. Engeland en Frankrijk stonden uit puur egoïsme en uit angst voor Duitsland als wereldmacht, niet toe dat Duitsland zich verder uit kon breiden.

OOSTENRIJK-HONGARIJE

De andere Centraal-Europese grootmacht, de dubbelmonarchie Oostenrijk-Hongarije was nog slechter bedeeld. Mede door het feit, dat zij maar een beperkte toegang tot de zee hadden en een kleine vloot had Oostenrijk-Hongarije geen koloniën. Hoewel zij een minder ontwikkeld en geïndustrialiseerd land waren dan Duitsland, voelden zij ook het gemis aan koloniën. Om zich verder te kunnen ontwikkelen moest de Donaumonarchie haar transportnetwerk aanzienlijk moderniseren en uitbreiden, wat veel kolen en staal vereiste. In eigen land was dit niet in grote hoeveelheden voorhanden.

RUSLAND

Rusland was al sinds 1825 bezig een imperialistische politiek te voeren. Ruslands grootste probleem was de toegang tot ijsvrije havens. Het mocht dan wel de langste kust ter wereld bezitten, het had geen geschikte havens voor marine of handelsdoeleinden. De Oostzee vroom 's winters dicht en de doorgang naar de Noordzee werd gecontroleerd door o.a. Duitsland en Engeland. De oostkust (Siberië) kon geen grote havens ondersteunen vanwege het gebrek aan werkkrachten en lag ook nog eens duizenden kilometers af van de Russische grote steden. De enige havensteden die geschikt waren voor Ruslands doelen lagen aan de Zwarte Zee. Maar de toegang tot de Middellandse Zee en daarmee tot de rest van de wereld liep via de Bosporus en de Dardanellen. En die waren in handen van het Ottomaanse rijk. In 1853 leek voor Rusland de tijd rijp het verzwakte Ottomaanse rijk aan te vallen. Rusland viel een aantal door het Ottomaanse rijk gecontroleerde protectoraten op de Balkan binnen en in november 1853 werd de Turkse vloot vernietigd. Daarop schoten Frankrijk en Engeland Turkije te hulp, bang als ze waren voor een machtig Rusland met toegang tot de Middellandse Zee. Rusland verloor uiteindelijk in 1856 de Krimoorlog, waarna het even leek of het de belangstelling voor de Balkan verloren had. Spoedig steunde Rusland echter de pan-Slavische beweging in de Balkanlanden om de eigen belangen, het streven naar vrije toegang tot de Middellandse Zee, te dienen. In Herzegovina speelde Rusland in op de ontevredenheid van de boeren aldaar. In 1876 brak er een opstand uit tegen de overheersers, de Turken. De Turkse sultan onderdrukte op zeer wrede wijze de opstand, die zich inmiddels ook had uitgebreid naar Bulgarije. Door dit brute optreden grepen ook Servië en Montenegro naar de wapenen. Ook deze opstand werd door de Turken onderdrukt, waarop Rusland in 1877 de oorlog verklaarde aan Turkije. Een jaar later hadden de Russen de Turken verslagen en Roemenië, Bulgarije,

Servië en Montenegro werden onafhankelijke staten. Het succes van Rusland was een doorn in het oog van de Europese mogendheden, met name Engeland en Oostenrijk-Hongarije. De stemming in Engeland, dat zich toch al bedreigd voelde door Rusland in Azië, was oorlogszuchtig. Er werd een congres bijeengeroepen in Berlijn, waarbij Von Bismarck optrad als 'eerlijke makelaar'. Rusland werd gedwongen afstand te doen van enkele veroverde gebieden en de kaart van Europa werd weer hertekend. Bulgarije werd een kleiner grondgebied toebedeeld, Servië werd iets groter, Griekenland kreeg er grondgebied bij en Engeland kreeg Cyprus. Rusland en Roemenië moesten gebieden ruilen en Oostenrijk-Hongarije kreeg het bestuur over Bosnië-Herzegovina (dat officieel Turks bleef). Door de uitkomst van het Congres van Berlijn verslechterde de verhouding tussen Rusland en Duitsland aanzienlijk.

DE ENTENTES

Begin 1900 waren twee groepen van Europese mogendheden door een aantal militaire verdragen en ententes met elkaar verbonden. Duitsland had een verbond met Oostenrijk-Hongarije en Italië (de Triple Alliantie), waarbij Italië een onzekere partner was, daar tussen Italië en Oostenrijk-Hongarije spanningen bestonden met betrekking tot op de Balkan gelegen gebiedsdelen, waarop beiden aanspraken hadden en/of belangen in hadden. Rusland had een verbond met Frankrijk, dat op zijn beurt weer een verbond had met Engeland. Engeland en Rusland hadden koloniale problemen in China, maar mede door bemiddeling van Frankrijk werden deze problemen opgelost en in 1907 sloten Engeland, Frankrijk en Rusland een entente (de Triple Entente). In 1908 zag Oostenrijk-Hongarije de kans schoon om – tegen de afspraken van het Congres van Berlijn in – Bosnië-Herzegovina in te lijven. Servië, Turkije en vooral Rusland reageerden heftig, maar Rusland durfde niet in te grijpen, omdat de bondgenoten Frankrijk en Engeland in deze kwestie geen positie kozen. Door de annexatie van Bosnië door Oostenrijk-Hongarije werd het Servische nationalisme (de Groot-Servische Beweging) nog eens extra aangewakkerd, wat uiteindelijk in de moord op de Oostenrijkse troonopvolger, aartshertog Frans-Ferdinand, resulteerde.

DE BALKANOORLOGEN

De Turkse overheersing van Macedonië was een doorn in het oog van de Groot-Servische Beweging. Met hulp van Rusland gingen de Serven, de Grieken en de Bulgaren in 1912 in het offensief tegen de Turken (de Eerste

Het voorspel

Balkanoorlog). Turkije werd verslagen, maar er ontstond onenigheid bij het verdelen van de buit. Er bleek een Tweede Balkanoorlog nodig te zijn om te komen tot voldoende grond om te verdelen. Rusland had zijn invloed in de Balkan flink versterkt, zodat Oostenrijk-Hongarije en Duitsland zich geen enkel toegeven aan Servië meer konden veroorloven.

DE BEWAPENINGSWEDLOOP

De effectiviteit in vredetijd van de legers van de verschillende mogendheden werd sinds 1913 aanzienlijk verhoogd. Eerst bij de leden van de Triple Alliantie, waarna de Triple Entente niet kon achterblijven. Zelfs het neutrale België voerde in 1913 een algemene dienstplicht in. Alleen Engeland en Italië deden (voorlopig) nog niet mee. Deze bewapeningswedloop heeft bijgedragen aan het kweken van een oorlogsstemming, die weer bevorderlijk was voor de rechtvaardiging bij de bevolking van de grote oorlogsuitgaven. In 1914 zat niemand te wachten op een wereldomvattende oorlog, maar iedereen achtte een snelle diplomatieke overwinning, desnoods met militaire acties, vanzelfsprekend.

DE AANSLAG

Op 28 juni 1914 werd de Oostenrijkse troonopvolger, aartshertog Frans-Ferdinand, samen met zijn echtgenote bij een bezoek aan Sarajevo, de hoofdstad van Bosnië, vermoord. De moordenaar, Gavrilo Princip, werd direct in de kraag gevat en bleek een Servische nationalist te zijn. Hoewel rechtstreekse medeplichtigheid van Servië aan de moord niet was bewezen, stelde Oostenrijk-Hongarije Servië en de Groot-Servische Beweging aansprakelijk voor de aanslag. Op 23 juli stuurde de Oostenrijkse keizer, Frans-Jozef, na ruggespraak met de Duitse keizer Wilhelm II, een ultimatum aan Servië, waaraan niet te voldoen was. Hierin werd o.a. de bestraffing geëist van de moordenaars, onder toezicht van Oostenrijk-Hongarije. Servië kwam Oostenrijk uiteindelijk op

Gavrilo Princip wordt direct na de aanslag door de politie in hechtenis genomen

HISTORISCHE ROUTE VERDUN

een groot aantal punten tegemoet en stelde tevens voor het conflict voor te leggen aan het Permanente Hof van Arbitrage in Den Haag, maar weigerde een Oostenrijks onderzoek op haar grondgebied toe te staan. Oostenrijk verbrak daarop de onderhandelingen (25 juli) en verklaarde op 28 juli de oorlog aan Servië.

De Eerste Wereldoorlog breekt uit

DE OORLOGSVERKLARINGEN

Hierop kwam het mechanisme van militaire bondgenootschappen en onderlinge afspraken in beweging. Op 29 juli mobiliseerde Rusland gedeeltelijk zijn troepen in een poging Oostenrijk te intimideren. Dit had geen effect en op 30 juli ging tsaar Nicolaas II over tot algemene mobilisatie en traden de militaire verdragen met Frankrijk en Engeland in werking. Op 31 juli stuurde Duitsland ultimatum's naar Rusland en Frankrijk. Van Rusland werd geëist dat het de mobilisatie zou stopzetten en aan Frankrijk werd gevraagd haar houding kenbaar te maken. Rusland antwoordde in het geheel niet, zodat Duitsland op 1 augustus Rusland de oorlog verklaarde. Frankrijk antwoordde, dat het zou handelen 'naar eigen belang' en startte de mobilisatie. Hierop verklaarde Duitsland op 3 augustus Frankrijk de oorlog. Engeland had haar deelname aan de oorlog afhankelijk gemaakt van de neutraliteit van België. Op 31 juli had

Britse rekruten

HISTORISCHE ROUTE VERDUN

het zowel aan Frankrijk als aan Duitsland gevraagd of ze de Belgische neutraliteit zouden eerbiedigen. Frankrijk had hierop positief gereageerd. Duitsland vroeg echter of Groot-Brittannië neutraal zou blijven ingeval Duitsland de Belgische neutraliteit zou eerbiedigen. Hierop kwam van Engelse kant geen antwoord. Het Duitse ultimatum aan België kwam op 2 augustus. Hierin werd vrije doortocht van de Duitse troepen over Belgisch grondgebied naar Frankrijk geëist. België weigerde en deed een beroep op de Britse garantie. Op 4 augustus overschreden de Duitse troepen de Belgische grens. Als reactie hierop verklaarde Groot-Brittannië, als derde lid van de Triple Entente, de oorlog aan Duitsland.

HET SCHLIEFFENPLAN

In 1904 ondertekenden Frankrijk en Engeland een militaire alliantie, de Entente Cordiale. Daar er ook geruchten waren van een op handen zijnd verdrag van Frankrijk en Engeland met Rusland voelde Duitsland zich

De Eerste Wereldoorlog breekt uit

omsloten worden door de Europese grootmachten. Dit baarde de Duitse chef van de generale staf, graaf Alfred von Schlieffen, grote zorgen. Von Schlieffen was zich bewust van de gevaren als Duitsland op twee fronten oorlog moest voeren en hij zag Frankrijk als de meest directe dreiging bij een conflict. Dus ontwikkelde hij in 1905 een plan om Frankrijk in uiterlijk zes weken (de tijd die Rusland nodig had om te mobiliseren) uit te schakelen. Von Schlieffen beseftte dat de Franse verdediging aan de grenzen met Duitsland veel te sterk was voor een snelle overwinning en dat een snelle opmars door het bergrijke Zwitserland onmogelijk was. Dus besloot hij de Belgische en Nederlandse neutraliteit te schenden door massaal troepen, zo'n 90% van het gehele Duitse leger, door deze landen te sturen en daarna zuidwaarts op te rukken naar Parijs. Slechts 5% van het leger zou Elzas-Lotharingen verdedigen, het gebied waar Von Schlieffen verwachtte dat de Franse legers zouden aanvallen. De sterke grensverdedigingen zouden een groot deel van het Franse leger vasthouden. De resterende 5% van het leger moest Oost-Pruisen onder controle houden. Men verwachtte dat deze troepen de Russen zouden blokkeren tot de Duitse troepen, nog fris na hun snelle overwinning op Frankrijk, zich naar het oosten konden haasten om Rusland te verslaan. Centraal in dit plan stonden snelle mobilisatie en een vlotte verplaatsing per trein van de troepen. Het plan werd geacht onfeilbaar te zijn, mits het tot op de laatste letter en volgens een strak tijdschema nauwkeurig zou worden uitgevoerd. Als een allesverpletterende stoomwals moest de rechterflank van het Duitse leger door België optrekken om vervolgens naar het zuiden af te buigen. Parijs zou worden omvat, waarna de Duitsers de Franse legers voor zich uit zouden drijven, richting oostgrens. Hier zou het Franse leger volledig in de tang zitten tussen de Duitse legers, die hen van achteren opdreven en de rest van het Duitse leger, dat hen had opgewacht aan de oostgrens. De Fransen zouden volkomen verslagen worden. De Duitse generale staf had zoveel vertrouwen in het Schlieffenplan, dat er zelfs geen alternatief aanvalsplan voorhanden was.

DE AANPASSINGEN

Nadat Von Schlieffen in 1906 met pensioen was gegaan werd hij opgevolgd door generaal Helmuth von Moltke. Deze paste het oorspronkelijke plan aan, omdat hij had geconstateerd dat Rusland veel sneller kon mobiliseren dan Von Schlieffen eerder had gemeend. Hij plaatste daarom 15% van het Duitse leger in Oost-Pruisen om de Russen tegen te houden. Ook wilde Moltke niets, ook niet tijdelijk, van Elzas-Lotharingen prijsgeven aan Frankrijk en stuurde daar versterkingen heen tot 25% van het totale Duitse

leger. Een andere reden hiervoor was, dat hij de Duitse industrie in het aangrenzende Rijnland wilde beschermen. Uiteindelijk bleef slechts 60% van het Duitse leger beschikbaar voor de beslissende opmars door België tegen Frankrijk. Moltke had besloten niet via het neutrale Nederland aan te vallen, omdat hij meende, dat Groot-Brittannië geen oorlog zou voeren om België te redden als de Nederlandse neutraliteit werd gerespecteerd. Consequentie was wel, dat de geplande aanval over een veel smaller front moest verlopen dan Von Schlieffen had voorzien. Bovendien moesten de Duitsers rekening houden met de machtige fortengordels rond Luik en Namen, die de doortocht konden vertragen.

DE DUITSE AANVAL

Op 4 augustus 1914 vielen de Duitsers massaal België en Luxemburg binnen. Het eerste grote obstakel was Luik. Om het Schlieffenplan te laten slagen was een snelle verovering van Luik van cruciaal belang. Duitse troepen van het 2^e leger onder generaal Von Bülow namen op 5 augustus Luik onder vuur, maar konden de buitenste ring van twaalf machtige forten, die de stad beschermden, niet innemen. Op 7 augustus, na enkele dagen van hevige gevechten slaagden de Duitsers erin de Citadel van Luik te veroveren. Op 10 augustus viel het eerste van de twaalf forten van de verdedigingsgordel rond Luik. Hiervoor hadden de Duitsers wel hun 420 mm houwitser, de Dikke Bertha, moeten aanvoeren om het fort in puin te schieten. Eén voor één vielen de forten onder het verwoestende vuur van de Duitse superkanonnen. Op 16 augustus viel het laatste fort en was Luik stevig in Duitse handen. De Belgen concentreerden zich na de val van Luik op hun verdediging bij Namen en aan de Gete. Op 18 augustus werd de Duitse druk zo groot, dat koning Albert I het Belgische leger het bevel gaf zich terug te trekken op Antwerpen. Op 20 augustus werd Brussel door de Duitsers ingenomen. De hoofdmacht van de Duitsers van het 1^e leger onder generaal Alexander von Kluck rukte op naar de Belgisch-Franse grens en 60.000 Duitsers gingen richting Antwerpen.

Duitse troepen in jubelstemming onderweg naar het front

